

Rekenkamer Stadsdelen Amsterdam

Quick scan jaarstukken 2006
Presentatie resultaat en weerstandsvermogen

Stadsdeel Bos en Lommer

15 mei 2007

0	Samenvatting	3
1	Aanleiding	5
1.1	Waarom dit onderzoek?	5
1.2	Relatie met het reguliere accountantsonderzoek	5
1.3	Wat hebben wij niet beoordeeld?	6
2	Doel van onderzoek	7
3	Opzet van het onderzoek	8
3.1	Gebruikte gegevens	8
3.2	Manier van beoordeling	8
4	Uitwerking onderzoek	10
4.1	Is de weergave van het resultaat en de verwerking daarvan in het eigen vermogen juist?	10
4.2	Wat is de kwaliteit van de weergegeven informatie over het resultaat en de verwerking daarvan in het eigen vermogen?	12
4.3	Voldoet de weergave van de informatie in de paragraaf ‘Weerstandvermogen’ aan de daaraan te stellen eisen?	14
4.4	Wat is de kwaliteit van de weergegeven informatie in de paragraaf ‘Weerstandvermogen’?	16
	Bijlage 1. Toetsingskader beoordeling jaarrekeningen 2006	18

0 Samenvatting

De Rekenkamer Stadsdelen Amsterdam heeft een quick scan uitgevoerd bij de stadsdelen die zijn aangesloten bij deze rekenkamer naar twee aspecten van de jaarstukken, namelijk:

- De presentatie van het resultaat en de aansluiting ervan met de mutatie in het eigen vermogen.
- De inhoud van de paragraaf weerstandvermogen.

In het onderzoeksprogramma 2007 van de Rekenkamer Stadsdelen Amsterdam is de quick-scan kwaliteit verantwoordingsinformatie jaarstukken opgenomen. Als doel is daarbij aangegeven: de kwaliteit van de jaarstukken 2006 van de stadsdelen te beoordelen.

De aanleiding van dit onderzoek is geweest de kwaliteit van de verslaglegging in de jaarstukken en de discussie over het resultaat en het eigen vermogen die hierover in gemeenten wordt gevoerd. Het resultaat en het eigen vermogen zijn immers voor de gemeenteraad c.q. de stadsdeelraden belangrijke 'parameters' voor de beoordeling van de financiële positie en daarmee de mogelijkheden voor beleidsontwikkeling- en uitvoering. Wij verwachten door het onderzoek een bijdrage te leveren aan het versterken van de kwaliteit van de verslaggeving en daardoor aan de controlerende rol van de raad. In dat kader kan de raad de uitkomsten van dit onderzoek gebruiken bij de behandeling en de vaststelling van de jaarstukken.

Onze onderzoeksvragen waren de volgende:

Presentatie resultaat en verwerking in eigen vermogen:

1. Is de weergave van het resultaat en de verwerking daarvan in het eigen vermogen juist?
2. Wat is de kwaliteit van de weergegeven informatie over het resultaat en de verwerking daarvan in het eigen vermogen?

Inhoud paragraaf weerstandsvermogen:

3. Voldoet de weergave van de informatie in de paragraaf 'Weerstandsvermogen' aan de daar aan te stellen eisen?
4. Wat is de kwaliteit van de weergegeven informatie in de paragraaf 'Weerstandsvermogen'?

Ons onderzoek hebben wij uitgevoerd met behulp van openbaar beschikbare jaarstukken. Wij hebben daarom en gezien de aard van het onderzoek geen wederhoor toegepast, zoals bij andere onderzoeken van de rekenkamer wel het geval is.

De uitkomsten van ons onderzoek naar de jaarstukken 2006 van stadsdeel Bos en Lommer kunnen als volgt worden samengevat:

Onderzoeksvraag	O	M	V	G
Is de weergave van het resultaat en de verwerking daarvan in het eigen vermogen juist?		X		
Wat is de kwaliteit van de weergegeven informatie over het resultaat en de verwerking daarvan in het eigen vermogen?			X	
Voldoet de weergave van de informatie in de paragraaf 'Weerstandsvermogen' aan de daar aan te stellen eisen?			X	
Wat is de kwaliteit van de weergegeven informatie in de paragraaf 'Weerstandsvermogen'?				X

(O = onvoldoende, M = matig, V = voldoende en G = goed)

Toelichting op de uitkomsten:

- De weergave van het gerealiseerde resultaat vóór bestemming is niet in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV). Het resultaat vóór bestemming is namelijk niet gelijk aan de mutatie in het eigen vermogen over 2006. Verder zijn met betrekking tot de posten toevoegingen en onttrekkingen aan reserves de begrote bedragen volgens de programmarekening niet gelijk aan de begrote bedragen volgens toelichting op de balans. De kwaliteit van de weergegeven informatie over het resultaat is nog voor verbetering vatbaar onder meer door in de jaarstukken de aard en de reden van instellen van elke reserve te vermelden. Ook vinden wij dat op programmaniveau begrotingsoverschrijdingen met betrekking tot de posten toevoegingen en onttrekkingen aan reserves beter zouden moeten worden toegelicht.
- Wij vinden het positief dat stadsdeel Bos en Lommer haar eigen norm voor de minimale omvang van de algemene reserve heeft vergeleken met de normstellingen, zoals die door de andere stadsdelen zijn vastgesteld. Verder oordelen wij positief over het inzicht dat is verschaft in de incidentele en structurele weerstandscapaciteit van het stadsdeel en dat onderscheid is gemaakt tussen nieuwe, al gemelde en vervallen risico's. Ook vinden wij de beschrijving van de benoemde risico's van een behoorlijk niveau. De informatievoorziening in de paragraaf weerstandsvermogen kan nog verder worden verbeterd door alle risico's te kwantificeren dan wel te vermelden dat kwantificering niet mogelijk is. Daarnaast verdient het aanbeveling om aan te geven wat het beleid van het stadsdeel is met betrekking tot het beheersen en verminderen van de risico's.

Per onderdeel worden de uitkomsten van het onderzoek nader toegelicht en zijn aanbevelingen geformuleerd.

1 Aanleiding

1.1 Waarom dit onderzoek?

De aanleiding van dit onderzoek is geweest de kwaliteit van de verslaglegging in de jaarstukken en de discussie over het resultaat en het eigen vermogen die hierover in gemeenten wordt gevoerd. Het resultaat en het eigen vermogen zijn immers voor de gemeenteraad c.q. de stadsdeelraden belangrijke ‘parameters’ voor de beoordeling van de financiële positie en daarmee de mogelijkheden voor beleidsontwikkeling- en uitvoering.

Onze beoordeling heeft het karakter van een ‘quick scan’ op basis van openbaar beschikbare documenten waarmee verantwoording wordt afgelegd aan de raad. Daarom is geen wederhoor toegepast, zoals dat bij andere onderzoeken van de rekenkamer wel het geval is.

Met dit onderzoek wil de rekenkamer de kaderstellende en controlerende rol van de stadsdeelraden versterken.

1.2 Relatie met het reguliere accountantsonderzoek

De rekenkamer wil en kan met dit onderzoek niet in de plaats treden in de rol van de controlerend accountant. De controle van de jaarrekening behoort op grond van de Gemeentewet (art. 182, lid 1) niet tot de taak van de rekenkamer. Deze taak is in de gemeente Amsterdam de verantwoordelijkheid van ACAM.

Het accountantsonderzoek van de ACAM richt zich op de getrouwheid en financiële rechtmatigheid van de jaarrekening als geheel. Voor ons onderzoek hebben wij een beperkt aantal elementen geselecteerd, die ten opzichte van het door ACAM verrichte accountantsonderzoek, met een grotere diepgang zijn getoetst. Daarnaast hebben wij ook een aantal andere elementen getoetst, die meer op het vlak van de doeltreffendheid van de bestuurlijke informatievoorziening liggen.

1.3 Wat hebben wij niet beoordeeld?

Ons onderzoek heeft betrekking op de wijze van resultaatbepaling, de presentatie van het eigen vermogen en de berekening van de weerstandscapaciteit en het vermogen om risico's op te vangen door het stadsdeel. Dat betekent dat wij slechts een beperkte beoordeling van de kwaliteit van de jaarstukken hebben gedaan. Andere elementen, die voor de raad ook van belang kunnen zijn ten aanzien van de kwaliteit van de jaarstukken, hebben wij niet beoordeeld en kunnen wij niet beoordelen op basis van louter de openbare documenten.

Te denken valt aan elementen die wij hier in de vraagvorm weergeven:

- Geeft de opbouw van de begroting een voldoende basis om ook een zo 'SMART'¹ mogelijke verantwoording af te kunnen leggen?
- Zijn de reserves voldoende onderbouwd met concrete uitvoeringsplannen?
- Sluit de opzet en inhoud van de verantwoording in de jaarstukken van andere elementen dan de resultaten vóór en na bestemming aan op de opzet en inhoud van de begroting?
- Is de informatie opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen juist en volledig, bijvoorbeeld ten aanzien van de genoemde risico's (dit ligt meer op het vlak van de accountantscontrole)?
- Is het risicomanagement voldoende ontwikkeld door het stadsdeel?
- Wat is de kwaliteit van de andere paragrafen in de jaarrekening, naast die over het weerstandsvermogen?

---

¹ Doelstellingen en eventueel activiteiten zijn Specifiek, Meetbaar, Aanvaardbaar, Realistisch en Tijdgebonden weergegeven.

2 Doel van onderzoek

Het doel van ons onderzoek is het geven van antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

Presentatie resultaat en verwerking in eigen vermogen:

1. Is de weergave van het resultaat en de verwerking daarvan in het eigen vermogen juist?
2. Wat is de kwaliteit van de weergegeven informatie over het resultaat en de verwerking daarvan in het eigen vermogen?

Inhoud paragraaf weerstandsvermogen:

3. Voldoet de weergave van de informatie in de paragraaf 'Weerstandsvermogen' aan de daar aan te stellen eisen?
4. Wat is de kwaliteit van de weergegeven informatie in de paragraaf 'Weerstandsvermogen'?

3 Opzet van het onderzoek

3.1 Gebruikte gegevens

Voor ons onderzoek zijn gegevens gehanteerd, die openbaar beschikbaar zijn. De geraadpleegde documenten zijn:

- Het jaarverslag en de jaarrekening over 2006.
- De primaire programmabegroting over 2006.

Er is geen aanvullende informatie bij de samenstellers van de jaarstukken opgevraagd.

3.2 Manier van beoordeling

Wij hebben voor onze beoordeling een toetsingskader ontwikkeld, dat wij in de bijlage van dit rapport hebben opgenomen. In dit toetsingskader zijn de vragen zoals wij die hebben aangegeven in hoofdstuk 2 geoperationaliseerd in een aantal detailvragen c.q. beoordelingsaspecten. Deze zijn voor een belangrijk deel ontleend aan het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) dat voorschriften geeft voor de inrichting van de begroting en jaarrekening van gemeenten. Daarnaast hebben wij zelf een aantal normen geformuleerd, waarbij wij een inschatting hebben gemaakt welke aspecten voor een raadslid van belang kunnen zijn voor zijn of haar beoordeling van de jaarstukken op de vier geformuleerde onderzoeksvragen.

De totaaluitkomst per onderzoeksvraag kan leiden tot de volgende kwalificaties:

- Onvoldoende.
- Matig.
- Voldoende.
- Goed.

Om te komen tot een totaaluitkomst per onderzoeksvraag hebben wij de detailvragen per onderzoeksvraag op dezelfde wijze gewaardeerd. Aan deze waardering hebben wij een score verbonden. Deze is als volgt:

- Indien volledig is voldaan aan de gestelde eisen wordt de kwalificatie *Goed* toegekend (3 punten).
- Indien overwegend is voldaan aan de gestelde eisen, maar op een beperkt aantal onderdelen niet, wordt de kwalificatie *Voldoende* (2 punten) toegekend.
- Indien op een aantal onderdelen is voldaan aan de gestelde eisen, maar overwegend niet, wordt de kwalificatie *Matig* (1 punt) toegekend.
- Indien op een zeer beperkt aantal onderdelen of in het geheel niet is voldaan aan de gestelde eisen wordt de kwalificatie *Onvoldoende* (0 punten) toegekend.

In de bijlage bij dit rapport is per detailvraag c.q. beoordelingsaspect de door de rekenkamer toegekende score vermeld.

Het begrip 'kwaliteit' in de onderzoeksvragen 2 en 4 (zie pagina 7) hebben wij geoperationaliseerd in de begrippen:

- Relevantie (zowel bestuurlijk als financieel).
- Inzichtelijkheid.
- Begrijpelijkheid.

Deze worden toegelicht bij de desbetreffende onderdelen.

De scores per onderzoeksvraag leiden tot een uitkomst, die een totaalbeeld geven. In onze rapportage geven wij voor de vier kernvragen de uitkomst weer en lichten deze toe. Ook doen wij een aantal aanbevelingen om de kwaliteit van de informatie verder te verbeteren.

4 Uitwerking onderzoek

4.1 Is de weergave van het resultaat en de verwerking daarvan in het eigen vermogen juist?

Toelichting op de vraagstelling:

Bij de weergave van het resultaat is het van belang om een onderscheid te maken tussen het resultaat vóór bestemming en het resultaat na bestemming. Het is namelijk de bevoegdheid van de stadsdeelraad om besluiten te nemen over wat er gebeurt met het resultaat vóór bestemming. Besluiten van de stadsdeelraad over de resultaatbestemming vinden hun weerslag in toevoegingen en onttrekkingen aan reserves.

Het instellen van een reserve en het muteren daarin is een bevoegdheid die aan de raad is voorbehouden in het verlengde van het budgetrecht. Het vastleggen van bedragen in een bestemmingsreserve heeft als voordeel dat ‘gespaard’ kan worden voor een bepaald doel. Het nadeel daarvan is dat deze middelen door hun bestemming soms voor jaren vastliggen. De afweegfunctie van de raad, met andere woorden de mogelijkheid van de raad om steeds opnieuw af te wegen welke prioriteiten de raad wil aanbrengen bij zijn bestedingen, kan worden beperkt wanneer veel reserves worden aangehouden.

Bij deze onderzoeksvraag wordt getoetst of de feitelijke presentatie van het resultaat (vóór en na bestemming) in overeenstemming is met het BBV en of het resultaat rekenkundig juist is verwerkt in het eigen vermogen.

Uitkomst:

De uitkomst voor stadsdeel Bos en Lommer op dit onderdeel is: matig.

Toelichting op de uitkomst:

Positief:

- a. In de jaarstukken is in de toelichting op de balans (pagina's 22 tot en met 24) en op programmaniveau de confrontatie gepresenteerd met betrekking tot de posten begrote en gerealiseerde toevoegingen en onttrekkingen aan reserves.

Onvolkomenheden:

- a. Voor de beantwoording van de vraag of het resultaat juist berekend en juist verwerkt is in het eigen vermogen, kijken we naar de gegevens uit de jaarrekening (in euro's, afgerond op € 1.000):

Het (nadelig) saldo van baten en lasten over 2006 incl. de algemene dekkingsmiddelen (pagina 6) (A)		-3.227
Het eigen vermogen per 31 december 2006 (pagina 17)	111.085	
Het eigen vermogen per 1 januari 2006 (pagina 17)	<u>14.129</u>	
Verschil tussen eigen vermogen per 1 januari 2006 en 31 december 2006 (B)		<u>-3.044</u>
Verschil (A-B)		<u>-183</u>

Het verschil van € 183.000 is door de rekenkamer geanalyseerd. Per 1 januari 2006 is op grond van het BBV de voorziening 'Instandhouding kinderopvang' naar de reserves overgeheveld (pagina 22, jaarrekening). De overheveling van deze voorziening (€ 183.000) is in strijd met de richtlijnen vanuit het BBV rechtstreeks aan het eigen vermogen toegevoegd. Volgens het BBV komt een vrijval van een voorziening ten gunste van de programmarekening en kan via de resultaatbestemming worden toegevoegd aan een reserve.

- b. Begrotingsoverschrijdingen met betrekking tot de posten toevoegingen en onttrekkingen aan reserves zijn op programmaniveau niet altijd toegelicht (voorbeeld pagina 12 in de jaarrekening, geen toelichting op Stedelijke Ontwikkeling).
- c. Het Overzicht jaarcijfers per resultaatgebied (pagina 13, jaarverslag) sluit niet aan op de programmarekening (pagina 5, jaarrekening). Het resultaat na bestemming in het jaarverslag bedraagt € -2.030.000 en het resultaat na bestemming volgens de programmarekening bedraagt € -2.154.000. Een verschil derhalve van € 124.000,-.

Overige aandachtspunten:

- a. Met betrekking tot de posten toevoegingen en onttrekkingen aan reserves zijn de begrote bedragen volgens de programmarekening (pagina 5, jaarrekening) niet € 499.000 lager dan de begrote bedragen per reserve volgens de toelichting op de balans en de staat van reserves (pagina's 22 en 28, jaarrekening). Uit de jaarstukken is niet op te maken waar dit verschil uit bestaat.

Aanbevelingen:

- I. Zorg dat het positief resultaat vóór bestemming gelijk is aan de toename van het eigen vermogen in het boekjaar. Een negatief resultaat vóór bestemming dient gelijk te zijn aan de afname in het eigen vermogen.
- II. Zorg in de programmarekening per resultaatgebied in verband met het budgetrecht van de stadsdeelraad voor toelichtingen op begrotingsoverschrijdingen met betrekking tot de posten toevoegingen en onttrekkingen aan reserves.
- III. Stel vast dat de begrote en gerealiseerde cijfers in de diverse jaarstukken met elkaar in overeenstemming zijn en blijven.

4.2 Wat is de kwaliteit van de weergegeven informatie over het resultaat en de verwerking daarvan in het eigen vermogen?

Toelichting op de vraagstelling:

Bij vraag 1 hebben wij ons gericht op de rekenkundige juistheid van de resultaatbepaling (vóór en na bestemming) en de verwerking daarvan in het eigen vermogen. Daarnaast is ook een kwalitatieve toelichting op het resultaat en het eigen vermogen van belang in het kader van de informatievoorziening en verantwoording aan de raad.

Onze beoordeling van de kwaliteit heeft zoals aangegeven plaatsgevonden vanuit drie invalshoeken:

- **Relevantie:** Worden zowel de financiële als bestuurlijk relevante zaken vermeld? Besteedt het dagelijks bestuur aandacht aan belangrijke elementen die van invloed zijn op het eigen vermogen en het resultaat zoals belangrijke investeringen en reserves?
- **Inzichtelijkheid:** Sluit de opzet van de jaarrekening aan op de begroting voor de resultaatbepaling? Zijn de reserves en voorzieningen overzichtelijk gespecificeerd?
- **Begrijpelijkheid:** Worden de verschillende soorten resultaten in overeenstemming met het BBV eenduidig gepresenteerd? Zijn de toelichtingen op het resultaat zelfstandig leesbaar?

In het toetsingskader zoals is opgenomen in de bijlage van dit rapport, zijn de kwalitatieve aspecten geobjectiveerd door middel van door de rekenkamer vastgestelde criteria.

Uitkomst:

De uitkomst voor stadsdeel Bos en Lommer op dit onderdeel is: voldoende.

Toelichting op de uitkomst:

Relevantie

Positief:

- a. Het dagelijks bestuur geeft op hoofdlijnen een analyse van de uitkomst van het resultaat vóór en na bestemming (Financiële conclusie, pagina's 10 tot en met 13, jaarverslag).
- b. In de toelichting op de balans zijn de (financieel) relevante mutaties per reserve toegelicht.

Onvolkomenheden:

- a. In de jaarstukken is niet van iedere reserve de aard en de reden van het instellen daarvan vermeld; voorbeeld Reserve Sociale Pijler Kolenkitbuurt (pagina 23, jaarrekening).

- b. Volgens het BBV dient in de begroting een post 'Onvoorzien' te worden opgenomen. De jaarrekening dient de verantwoording over de aanwending van deze post in het jaar te vermelden. In de primaire programmabegroting 2006 is de post 'Onvoorzien' niet zichtbaar opgenomen. In de jaarrekening is de aanwending van de post Onvoorzien niet toegelicht. In de paragraaf weerstandsvermogen (pagina 61, programmabegroting en pagina 101, jaarverslag) is de post 'Onvoorzien' door het stadsdeel gecalculeerd op € 25.000.
- c. In het Overzicht Investerings 2006 (kredietenstaat) zijn de overschrijdingen op de door de stadsdeelraad Bos en Lommer niet toegelicht. Eventuele verwachte kredietoverschrijdingen hebben een nadelige invloed op de vermogenspositie van het stadsdeel.

Overige aandachtspunten:

- a. Het eigen vermogen van stadsdeel Bos en Lommer bedraagt inclusief het resultaat na bestemming per 31 december 2006 € 11,1 miljoen. Van dit bedrag is € 10,7 miljoen (96,4%) vastgelegd in 14 bestemmingsreserves. Door de vorming van bestemmingsreserves is de bestedingsrichting vastgelegd. Hierdoor worden deze middelen niet meer betrokken bij de jaarlijkse afweging door de raad bij het vaststellen van de prioriteiten voor het jaarplan.
- b. De boekwaarde vaste activa per 31 december 2006 bedraagt € 39,4 miljoen. De in de staat van vaste activa per 31 december 2006 gespecificeerde boekwaarde is gelijk aan het in de balans opgenomen boekwaarde. Op onderdelen is er evenwel geen gelijkheid. Investerings met economisch nut met een boekwaarde per 31 december van € 163.000 (afgerond) zijn in de staat van vaste activa gerubriceerd onder de investeringen met een maatschappelijk nut.
- c. Per saldo is er in 2006 bijna € 4,1 miljoen geïnvesteerd. In de jaarstukken zijn de relevante aan- en verkopen van de vaste activa inhoudelijk beperkt toegelicht.
- d. In strijd met het BBV zijn in de toelichting op de balans de vaste activa niet onderscheiden naar de categorieën gronden en terreinen, woonruimten, grond- en weg en waterbouwkundige werken, vervoermiddelen, machines, apparaten en installaties en overige materiële vaste activa.
- e. In het Overzicht Investerings 2006 (kredietenstaat) ontbreken de toekenningsbesluiten van de stadsdeelraad en informatie over de realisatie van de investeringen in relatie met de plannings.

Inzichtelijkheid

Positief:

- a. De opzet van de resultaatbepaling in de primaire programmabegroting is in overeenstemming met de voorschriften in het BBV.
- b. In de jaarstukken zijn staten van reserves en voorzieningen opgenomen die per 31 december 2006 aansluiten op de overige cijfers in de jaarstukken.
- c. De presentatie van het eigen vermogen in de balans en de toelichting daarop evenals de indeling van de reserves naar categorie is in overeenstemming met het BBV.

Onvolkomenheden:

- a. In de toelichting op de balans en in de staat van reserves (pagina 28) is niet inzichtelijk gemaakt of hierin verminderingen in verband met afschrijvingen op activa zijn opgenomen.

Begrijpelijkheid:

Positief:

- a. De jaarstukken zijn voor de beoordeelde punten zelfstandig leesbaar.

Onvolkomenheden:

- a. In de jaarstukken wordt het resultaat vóór en na bestemming niet consistent gebruikt. Ter illustratie: In het jaarverslag (pagina 13) zijn de resultaten vóór en na bestemming gepresenteerd als 'Totaal'. In de jaarrekening (pagina 22) is het resultaat na bestemming aangeduid als 'resultaat 2006'.

Aanbevelingen

- I. Zorg in de jaarstukken per reserve voor vermelding van de aard en de reden van instellen.
- II. Maak in de (primaire) begroting de post 'Onvoorzien' zichtbaar en draag zorg voor de verantwoording van de aanwending daarvan in de jaarrekening.
- III. Neem adequate toelichtingen op met betrekking tot kredietoverschrijdingen van de door de raad verleende investeringskredieten.
- IV. Zorg in de jaarstukken voor aansluiting tussen de staat van vaste activa en de overige cijfers.
- V. Maak in de staat van reserves verminderingen in verband met afschrijvingen op activa waarvoor specifieke bestemmingsreserves zijn gevormd zichtbaar.
- VI. Zorg in de jaarstukken per reserve voor vermelding van de aard en de reden van instellen.
- VII. Draag in de jaarstukken zorg voor het consistent gebruik van de begrippen resultaat vóór en na bestemming.

4.3 Voldoet de weergave van de informatie in de paragraaf 'Weerstandsvermogen' aan de daaraan te stellen eisen?

Toelichting op de vraagstelling:

Het weerstandsvermogen geeft de mate aan waarin de gemeente de financiële risico's die het loopt, kan beheersen c.q. kan opvangen door beschikbare middelen. Het weerstandsvermogen is dus een indicatie voor de mate waarin het stadsdeel in de toekomst zijn autonome en wettelijke activiteiten kan voortzetten.

De wetgever heeft voorgeschreven dat een relatie moet worden gelegd tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de risico's die worden gelopen. Onder

weerstandscapaciteit verstaat de wetgever: de capaciteit die de gemeente heeft om op korte termijn tegenvallers op te vangen. Elementen van deze weerstandscapaciteit zijn:

- Structureel: onbenutte belastingcapaciteit, de begrotingsruimte en het niet kostendekkende deel van de leges.
- Incidenteel: algemene reserves, voor zover zij niet al bestemd zijn, stille reserves in activa die direct verkoopbaar zijn (bijvoorbeeld gebouwen) en garantstellingen door derden (bijvoorbeeld bankgaranties).

Zowel ten aanzien van de berekening van de weerstandscapaciteit als ten aanzien van de risico's doen zich onzekerheden voor. Door het specifieke karakter van de risico's is het soms niet mogelijk om een goede inschatting te maken van de kans dat de risico's zich voordoen en wat de financiële gevolgen daarvan zullen zijn. In het geval dat het niet mogelijk of niet doelmatig is om een risico-inschatting te maken, dient dat in de jaarstukken te worden toegelicht.

Uitkomst:

De uitkomst voor stadsdeel Bos en Lommer op dit onderdeel is: voldoende.

Toelichting op de uitkomst:

Positief:

- a. In de paragraaf weerstandsvermogen is een conclusie opgenomen over de toereikendheid van de weerstandscapaciteit in relatie met de onderkende risico's.

Onvolkomenheden:

- a. Bij de bepaling van de weerstandscapaciteit (pagina 101) is de onbenutte belastingcapaciteit niet meegenomen. Wel is vermeld dat verhoging van precario en reclamebelasting een beleidskeuze is. Verder zijn (eventuele) bezuinigingsmogelijkheden en garantstellingen door derden niet vermeld.
- b. In het meerjarenoverzicht 2006-2009 (pagina 102, programmabegroting 2006) is de begrotingsruimte tot en met 2009, rekeninghoudende met de te verwachten onttrekkingen en toevoegingen aan reserves, cumulatief op nihil berekend. Uit het overzicht blijkt niet welke mutatie in reserves nodig zijn om de meerjarenraming sluitend te maken. Deze mutaties hebben invloed op de weerstandscapaciteit van het stadsdeel. Bij de rekenkundige bepaling van de weerstandscapaciteit is hier geen rekening gehouden.
- c. Het stadsdeel heeft niet alle onderkende risico's gekwantificeerd dan wel aangegeven dat voor kwantificering onvoldoende gegevens beschikbaar zijn. Voorbeeld: Herinrichtingen (pagina 104, jaarverslag).

Aanbevelingen:

- I. Vermeld onbenutte belastingcapaciteit ook als onderdeel van de weerstandscapaciteit. Ga verder na of de bezuinigingsmogelijkheden en garantstellingen door derden onderdeel vormen van de weerstandscapaciteit van het stadsdeel. Welke elementen kunnen worden ingezet en tot welk bedrag?

- II. Neem de onbenutte begrotingsruimte uit het meerjarig ‘Overzicht baten en lasten’ mee bij de rekenkundige bepaling van de weerstandscapaciteit.
- III. Kwantificeer alle onderkende risico’s dan wel geef per risico aan dat voor kwantificering onvoldoende gegevens beschikbaar zijn.

4.4 Wat is de kwaliteit van de weergegeven informatie in de paragraaf ‘Weerstandsvermogen’?

Toelichting op de vraagstelling:

Voor de interpretatie van het weerstandsvermogen is het van belang dat de informatie daarover van voldoende kwaliteit is. Onze beoordeling van de kwaliteit heeft zoals aangegeven plaatsgevonden vanuit drie invalshoeken:

- **Relevantie:** Is het beleid ontwikkeld voor de relatie tussen de weerstandscapaciteit en risico’s (weerstandsvermogen)? Zijn er normen voor de beoordeling opgenomen?
- **Inzichtelijkheid:** Is de informatie uit de paragraaf weerstandsvermogen in overeenstemming met andere informatie in de jaarstukken? Wordt er onderscheid gemaakt tussen de weerstandscapaciteit met een incidenteel karakter en die met een structureel karakter? Worden risico’s geëvalueerd? Legt het bestuur de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico’s? Wordt rekening gehouden met bestuurlijke claims op onderdelen van de weerstandscapaciteit? Bijvoorbeeld wegens besluiten over de aanwending van de algemene reserve.
- **Begrijpelijkheid:** Worden in de jaarstukken de begrippen weerstandsvermogen en weerstandscapaciteit gehanteerd zoals het BBV dat bedoelt en is de paragraaf weerstandsvermogen zelfstandig leesbaar?

Uitkomst:

De uitkomst voor stadsdeel Bos en Lommer op dit onderdeel is: goed.

Toelichting op de uitkomst:

Relevantie

Positief:

- a. Uit de paragraaf weerstandsvermogen (pagina’s 100 tot en met 109 van het jaarverslag) blijkt dat de minimale omvang van de weerstandscapaciteit is bepaald (aantal inwoners x door het stadsdeel vastgesteld normbedrag per inwoner: per 31 december 2006 € 1,8 miljoen).
- b. De rekenkamer vindt het positief dat stadsdeel Bos en Lommer in de paragraaf weerstandsvermogen haar eigen norm voor de minimale omvang van de algemene reserve heeft vergeleken met de normstellingen, zoals die door de andere stadsdelen zijn vastgesteld.

Onvolkomenheid:

- a. Het stadsdeel heeft in de paragraaf weerstandsvermogen het beleid met betrekking tot het beheersen en zo mogelijk verminderen van risico's niet toegelicht.

Inzichtelijkheid*Positief:*

- a. De relatie is gelegd tussen de weerstandscapaciteit en de onderkende risico's.
- b. In de paragraaf weerstandsvermogen is inzicht verschaft in de structurele en incidentele weerstandscapaciteit van het stadsdeel en is onderscheid gemaakt tussen nieuwe, al gemelde en vervallen risico's.

Onvolkomenheden:

- a. In tegenstelling tot sommige andere stadsdelen zijn met uitzondering van het resultaat na bestemming toekomstige bestuurlijke claims (overhevelingsvoorstellen) niet vermeld en dus niet in mindering gebracht op de weerstandscapaciteit van het stadsdeel. In de jaarstukken is niet opgenomen of dergelijke claims in het stadsdeel bestaan.
- b. De stand van de algemene reserve per 31 december 2006 voor verwerking van het resultaat na bestemming is onjuist weergegeven. Vermeld is € 2.450.000; Dit moet zijn € 2.576.000 (pagina 100, jaarverslag). Verschil (€ 126.000) is onduidelijk.

Begrijpelijkheid*Positief:*

- a. De paragraaf weerstandsvermogen is zelfstandig leesbaar.
- b. De beschrijving van de benoemde risico's vinden wij van een behoorlijk niveau.
- c. De begrippen weerstandsvermogen en weerstandscapaciteit zijn volgens de definities van het BBV consistent en zuiver gebruikt.

Onvolkomenheid:

N.v.t.

Aanbevelingen:

- I. Verbeter in de paragraaf weerstandsvermogen de toelichting op het beleid van het stadsdeel met betrekking tot het beheersen en verminderen van de risico's.
- II. Vermeld (eventuele) toekomstige bestuurlijke claims en breng deze in mindering op de weerstandscapaciteit van het stadsdeel.
- III. Stel vast dat de cijfers in de paragraaf weerstandsvermogen in overeenstemming zijn met de gepresenteerde cijfers in de overige jaarstukken.

Bijlage 1. Toetsingskader beoordeling jaarrekeningen 2006

Criteria	Onderzoeksvragen	Artikelen BBV/Toetsingsvragen Rekenkamer	Beoordeling (kwalificatie en score)							
			onvol- doend e	matig	vol- doend e	goed	n.v.t.	Score	Maximale score *)	
			0	1	2	3	x			
I Presentatie resultaat en verwerking daarvan in het Eigen Vermogen										
Correcte wijze resultaatbepaling en verwerking	Wordt het resultaat vóór bestemming berekend door de gerealiseerde baten en lasten per programma en het overzicht van de gerealiseerde algemene dekkingsmiddelen?	Art. 27			2					
	Is het verschil tussen de stand van het Eigen Vermogen per 1 januari 2006 en per 31 december 2006 (waardesprong Eigen Vermogen) gelijk aan het resultaat vóór bestemming volgend uit de programmarekening?	Art. 27	0							
	Zijn in de jaarstukken het resultaat vóór en na bestemming op de juiste wijze verwerkt (gepresenteerd)?	Art. 27	0							
	Is in de jaarstukken op programmaniveau de confrontatie gepresenteerd tussen de begrote toevoegingen en onttrekkingen en de gerealiseerde toevoegingen en onttrekkingen aan reserves?	Art. 27				3				
	Gelet op het budgetrecht van de raad zijn de begrotingsoverschrijdingen met betrekking tot de toevoegingen en onttrekkingen aan reserves toegelicht?	Art. 28	0							
Subtotaal Presentatie resultaat en verwerking daarvan in het Eigen Vermogen					2	3		5	15	
Beoordeling Rekenkamer *): Onvoldoende: totaalscore tussen 0 en 3 Matig: totaalscore tussen 4 en 7 Voldoende: totaalscore tussen 8 en 11 Goed: totaalscore tussen 12 en 15										
II Kwaliteit van de verstrekte informatie met betrekking tot het resultaat										
Relevantie	Geeft het college/dagelijks bestuur een heldere beschouwing over de resultaten vóór en na bestemming?	Rekenkamer				3				
	Indien het resultaat na bestemming positief is doet het college/dagelijks bestuur voorstellen voor de inzet daarvan en is expliciet vermeld (gelet op het budgetrecht van de raad) dat de besluitvorming daarover berust bij de raad?	Rekenkamer					x			
	Indien het resultaat na bestemming negatief is doet het college/dagelijks bestuur bezuinigingsvoorstellen en is expliciet vermeld (gelet op het budgetrecht van de raad) dat de besluitvorming daarover berust bij de raad?	Rekenkamer				3				
	Is in de jaarrekening de aanwending van de post Onvoorzien toegelicht?	Art. 8 en 28	0							
	Is in de toelichting op de balans van elke reserve de aard en de reden vermeld?	Art. 54.1	0							
	Geeft de jaarrekening inzicht in de stand van en in de mutaties van de relevante reserves en zijn daarbij de financieel relevante mutaties toegelicht?	Rekenkamer				3				
	Zijn in de jaarrekening de relevante investeringen toegelicht, waarbij de volgende aspecten in acht zijn genomen: 1. Zijn in de balans de Materiële vaste activa de investeringen met een economisch nut en de investeringen met een maatschappelijk nut afzonderlijk opgenomen? 2. Zijn in de toelichting op de balans de materiële vaste activa onderscheiden naar de gronden en terreinen, woonruimten, gebouwen, grond- weg en waterbouwkundige werken, vervoermiddelen, machines, apparaten en installaties en overige materiële vaste activa? 3. Is in de toelichting op de balans het verloop van de vaste activa, gedurende het begrotingsjaar, in een sluitend overzicht, waarin is opgenomen: de boekwaarde aan het begin van het begrotingsjaar, de investeringen of desinvesteringen, de afschrijvingen, de bijdragen van derden direct gerelateerd aan een actief, de afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen en de boekwaarde aan het einde van het begrotingsjaar? 4. Is de (gecomprimeerde) staat van vaste activa opgenomen in de jaarrekening? 5. Zijn de belangrijkste vermeerderingen/verminderingen (aan- en verkopen) toegelicht? 6. Bevat de jaarrekening een overzicht van de investeringskredieten, waarin begrepen de toekenningsbesluiten, de stand per krediet aan het begin van het begrotingsjaar, de toegekende kredieten (of aanvullingen) en afgevoerde/af te voeren kredieten, de bestedingen in het begrotingsjaar en de stand per krediet aan het einde van het begrotingsjaar? 7. Zijn de financieel relevante kredietoverschrijdingen toegelicht en is aangegeven op welke wijze de overschrijdingen worden gedekt? 8. Zijn in de jaarrekening de effecten van de toegepaste waarderingsgrondslagen (bijvoorbeeld extra afschrijvingen op de investeringen met een maatschappelijk nut) toegelicht?	Art. 35 en 52/Rekenkamer	0							

Criteria	Onderzoeksvragen	Artikelen BBV/ Toetsingsvragen Rekenkamer	Beoordeling (kwalificatie en score)						
			onvol- doend e 0	matig 1	vol- doend e 2	goed 3	n.v.t. x	Score	Maximale score *)
Inzichtelijkheid	Is de opzet van de programmabegroting 2006 t.a.v. de resultaatbepaling (vóór en na bestemming) conform de inrichtingseisen van het BBV?	Art. 7, 8 en 17				3			
	Is de opzet van de jaarrekening 2006 t.a.v. de resultaatbepaling (vóór en na bestemming) gelijk aan die van de programmabegroting 2006?	Art. 4 uitwerking art. 24 e.v.							
	Zijn in de balans in het eigen vermogen uitsluitend de reserves en het resultaat na bestemming begrepen en is daarbij het resultaat na bestemming afzonderlijk opgenomen?	Art. 42			2				
	Zijn in de balans en in de toelichting de reserves onderscheiden naar: a. de algemene reserve; b. de bestemmingsreserves die dienen om ongewenste schommelingen op te vangen in de tarieven die aan derden in rekening worden gebracht, maar die niet specifiek besteed hoeven te worden; c. de overige bestemmingsreserves?	Art. 43				3			
	Voorzieningen worden gevormd wegens: a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten; b. op de balansdatum bestaande risico's terzake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten; c. kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt: mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren. Tot de voorzieningen worden ook gerekend van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden.	Art. 44							
	Zijn in de balans, de toelichting op de balans en in de staat van reserves van voorzieningen de reserves en voorzieningen onderscheiden conform artikelen 43 en 44 van het BBV? Noot: Dit is een inhoudelijke toets op hoofdlijnen, omdat veelal achtergrondinformatie (per reserve en per voorziening) over de totstandkoming ontbreekt.	Art. 43 en 44				3			
	Wordt per reserve het verloop gedurende het jaar weergegeven, waarin is opgenomen: a. het saldo aan het begin van het begrotingsjaar? b. de toevoegingen of onttrekkingen via de resultaatbestemming bij de programmarekening? c. de toevoegingen of onttrekkingen uit hoofde van de bestemming van het resultaat van het voorgaande boekjaar? d. de verminderingen in verband met afschrijvingen op activa waarvoor een specifieke bestemmingsreserve is gevormd? e. het saldo aan het einde van het begrotingsjaar?	Art. 54.2			2				
Is in de jaarrekening een staat van reserves (en voorzieningen) opgenomen en sluit deze aan met de balans respectievelijk de toelichting op de balans?	Rekenkamer				3				
Begrijpelijkheid	Is het college/dagelijks bestuur consistent in de presentatie van het jaarresultaat (vóór en na bestemming) in de verschillende jaartukken?	Rekenkamer		1					
	Zijn de toelichtingen op het resultaat zelfstandig leesbaar?	Rekenkamer				3			
	Worden in de balans en de toelichting daarop de begrippen uit het BBV (resultaat vóór en na bestemming) toegelicht en toegepast, zoals ook is bedoeld door het BBV?	Rekenkamer			2				
Subtotaal Kwaliteit van de verstrekte informatie met betrekking tot het resultaat				1	6	27		34	48
Beoordeling Rekenkamer *): Onvoldoende: totaalscore tussen 0 en 12 Matig: totaalscore tussen 13 en 24 Voldoende: totaalscore tussen 25 en 36 Goed: totaalscore tussen 37 en 48									

Criteria	Onderzoeksvragen	Artikelen BBV/ Toetsingsvragen Rekenkamer	Beoordeling (kwalificatie en score)						
			onvol- doend e 0	matig 1	vol- doend e 2	goed 3	n.v.t. x	Score	Maximale score *)
III Presentatie van de paragraaf weerstandsvermogen									
Correcte wijze bepaling weerstandsvermogen en verwerking	Het weerstandsvermogen wordt gedefinieerd als het vermogen van een decentrale overheid om tegenvallers op te vangen zonder dat de continuïteit van de activiteiten van deze overheid in gevaar komt.								
	Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en alle risico's, waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, maar die wel van materiële betekenis kunnen voor de financiële positie van een gemeente.	Art. 11							
	De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en de mogelijkheden waarover een gemeente/stadsdeel beschikt om niet begrote kosten te dekken.								
	Risico's kunnen liggen op economisch, politiek, juridisch en milieugebied of het gevolg zijn van garantieverplichtingen of veranderingen in financiële verhoudingen.								
	Zijn de elementen van de weerstandscapaciteit: reserves, begrotingsruimte (post Onvoorzien), onbenutte belastingcapaciteit, bezuinigingsmogelijkheden, stille reserves op activa (meerwaarden op activa die te laag of tegen nul zijn gewaardeerd en direct verkoopbaar zijn) en garantstellingen door derden geïnventariseerd en gekwantificeerd?	Art. 11, lid 2a/Rekenkamer			2				
	Zijn de risico's geïnventariseerd en gekwantificeerd?	Art. 11, lid 2b/Rekenkamer			2				
Bevat de paragraaf weerstandsvermogen een conclusie over de toereikendheid van de weerstandscapaciteit in relatie met de geïnventariseerde en gekwantificeerde risico's?	Rekenkamer				3				
Subtotaal Presentatie van de paragraaf weerstandsvermogen					4	3		7	9
Beoordeling Rekenkamer *): Onvoldoende: totaalscore 0 en 1 Matig: totaalscore tussen 2 en 4 Voldoende: totaalscore tussen 5 en 7 Goed: totaalscore tussen 8 en 9									
IV Kwaliteit van de verstrekte informatie in de paragraaf weerstandsvermogen									
Relevantie	Is in de paragraaf weerstandsvermogen het beleid opgenomen omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's? Onder het beleid wordt mede begrepen de aanwezigheid van risicomangement en de aanwezigheid van afgesloten verzekeringen.	Art. 11, lid 2c			2				
	Zijn er normen ontwikkeld/vastgesteld voor de minimale omvang van de weerstandscapaciteit?	Rekenkamer				3			
Inzichtelijkheid	Is de inhoud van de paragraaf weerstandsvermogen in het jaarverslag in overeenstemming met de informatie in de jaarrekening?			2					
	Onder <i>incidentele</i> weerstandscapaciteit wordt verstaan de capaciteit die de gemeente/het stadsdeel heeft om op korte termijn tegenvallers op te vangen; de reserves zijn onderdeel van de weerstandscapaciteit op korte termijn. Onder <i>structurele</i> weerstandscapaciteit worden middelen verstaan die op lange termijn inzetbaar zijn, bijvoorbeeld toekomstige potentiële belastinginkomsten.								
	Is in de paragraaf weerstandsvermogen onderscheid gemaakt in structurele en incidentele weerstandscapaciteit?	Rekenkamer (zie tevens toelichting art. 11)				3			
	Is onderscheid gemaakt tussen oude/vervallen risico's en nieuwe risico's?	Rekenkamer				3			
	Wordt in de paragraaf weerstandsvermogen de relatie gelegd tussen de weerstandscapaciteit en de risico's?	Rekenkamer				3			
	Zijn (eventuele) toekomstige bestuurlijke claims in mindering gebracht op de weerstandscapaciteit?	Rekenkamer		1					
Begrijpelijkheid	Gebruikt het college/dagelijks bestuur de begrippen weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen consistent en zuiver (zoals bedoeld in het BBV) in de verschillende jaarstukken?	Rekenkamer					x		
	Is de paragraaf weerstandsvermogen zelfstandig leesbaar?	Rekenkamer				3			
Subtotaal Kwaliteit van de verstrekte informatie in de paragraaf weerstandsvermogen				1	4	18		23	27
Beoordeling Rekenkamer *): Onvoldoende: totaalscore tussen 0 en 6 Matig: totaalscore tussen 7 en 13 Voldoende: totaalscore tussen 14 en 21 Goed: totaalscore tussen 22 en 27									
Totaal Onderzoeksgebieden I tot en met IV				0	2	16	51	69	99

*) De maximale scores en de beoordelingen van de rekenkamer zijn aangepast voor de vragen n.v.t.

Postbus 202
1000 AE Amsterdam
telefoon 020 552 2897
fax 020 552 2943
email info@rekenkamer.amsterdam.nl

